

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 6, 2012 [Назад](#) [Головна](#)

УДК: 631.16:658

I. М. Зеліско,

к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

MANAGEMENT OF FLOWS OF FUNDS OF INTEGRATION AGRARIAN FORMATIONS

Проаналізовано підходи щодо розуміння сутності фінансових потоків інтеграційних аграрних формувань. Розглянуто види фінансових потоків в діяльності інтеграційних аграрних формувань. Запропоновано методичні рекомендації управління фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань.

The concept of flows of funds of the integration agrarian formations has been analyzed here. The types of flows of funds are considered in activity of integration agrarian formations. Methodical recommendations of management of flows of funds of the integration agrarian formations are offered.

Ключові слова: фінансові потоки, фінансові ресурси, інтеграційні аграрні формування, інтеграція, аграрний сектор економіки, агропромислове виробництво.

Key words: flows of funds, financial resources, integration agrarian formations, integration, agrarian sector of economy, agro - industrial production.

ВСТУП

Ринкові трансформаційні економічні перетворення обумовлюють перегляд та зміни пріоритетних напрямків та механізмів економічного розвитку господарюючих суб'єктів. В умовах фінансових негариздів та невизначеностей особливо важливим в господарській діяльності аграрних формувань є забезпеченість фінансовими ресурсами. Фінансові ресурси набувають важливого значення у здійсненні процесу відтворення та економічного розвитку суб'єктів господарювання.

Для фінансової забезпеченості суб'єктів інтеграційного формування необхідним є збалансованість та інтенсивність руху фінансових ресурсів, вартісна та кількісна оптимізація їх складу. Оскільки фінансові потоки відображають процес господарської діяльності, актуальними в системі фінансових взаємовідносин інтегрованих аграрних об'єднань із іншими суб'єктами господарювання є питання оптимального перерозподілу фінансових потоків та максимальної прибутковості використання фінансових ресурсів.

Фінансові потоки є невід'ємною складовою господарської діяльності інтеграційних аграрних формувань. Їх наявність не залежить від типу, масштабу, структури виробництва, форми власності тощо. Проте досягти максимальної віддачі від їх обігу, в повному обсязі забезпечити потрібними ресурсами виробничий процес, вчасно здійснювати розрахунки за власними зобов'язаннями можливо за умови впровадження системи управління за їх обігом.

Питанням сутності фінансових потоків та управління ними в діяльності суб'єктів господарювання присвячені дослідження таких вчених як З. Боді та Р. Мертон, Г. Азаренкова, А. Азрилян, О. Васюренко, О. Гудзь, Ю. Плущевська В. Пономаренко, Ю. Пуятін, М. Романовський, П. Стецюк, О. Тридід, М. Якубовський. Проте, в економічній літературі не склалася єдина думка щодо розуміння цього поняття, не достатньо досліджені фінансові потоки в аграрній сфері. Тому проблематика управління фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань потребує подальших досліджень та уточнень.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Завданням статті є аналіз підходів щодо розуміння сутності фінансових потоків в діяльності підприємств, визначення основних фінансових потоків, що супроводжують господарську діяльність та розробка методичних рекомендацій щодо управління фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань.

РЕЗУЛЬТАТИ

За сучасних фінансових умов господарювання особливого значення, в діяльності підприємств аграрної сфери, набуває питання дієвості перерозподілу фінансових потоків інтеграційних аграрних формувань з метою підвищення фінансової стійкості, конкурентоспроможності, що сприятиме максимальній прибутковості та зменшенню рівня ризику непередбаченої втрати платоспроможності.

У наукових працях сформувалися три підходи до визначення сутності фінансових потоків, які характеризуються ознаками, представленими в таблиці 1.

Таблиця 1.
Напрямки, переваги та недоліки різних підходів до трактування поняття „фінансовий потік”

Ознака	1-й підхід [4; 7; 16]	2-й підхід [12; 13; 14; 17]	3-й підхід [6; 9; 10; 11; 15]
		Фінансовий потік дорівнює грошовому потоку	Фінансовий потік існує тільки на макрорівні
Перевага	– розглядається на рівні підприємств; – враховується динамічна сутність потоків	– розглядається у рамках макроекономічного механізму; – враховуються відносини, пов'язані з обігом фінансових ресурсів	– розглядається на рівні підприємств; – охоплюються всі фінансові ресурси (не тільки грошові)

Недолік	– окрім грошей не охоплюють рух інших фінансових ресурсів; – не враховуються відносини, які виникають при здійсненні руху фінансових ресурсів	– сфера існування звужується до перерозподільної стадії; – визначаються лише макроекономічні властивості	– не враховуються відносини, які виникають при здійсненні руху фінансових потоків; – обов'язковість супроводження товарним потоком
---------	--	---	---

Узагальнюючи існуючі трактування фінансового потоку в науковій літературі, вважаємо за доцільне для визначення сутності фінансового потоку поєднати поняття „фінанси” та „потік”. Під фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань ми розуміємо цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій інтеграційними аграрними формуваннями, внаслідок якого виникають економічні відносини.

Головна ідея управління фінансовими потоками полягає в збалансованому обігу фінансових потоків. Визначення напрямку руху фінансових потоків та своєчасне прийняття управлінських рішень щодо їх розміру, швидкості та терміну дії забезпечить господарську діяльність інтеграційних аграрних формувань в достатньому обсязі фінансовими ресурсами та максимізують віддачу від їх визискування.

Поетапне управління фінансовими потоками починається із визначення фінансових потоків, що супроводжували або можуть супроводжувати господарську діяльність інтеграційних аграрних формувань.

Другий етап передбачає аналіз фінансових потоків. Виявлення недоліків і переваг в обігу фінансових потоків необхідне для порівняння із динамікою внутрішніх та зовнішніх факторів, які враховуються на третьому етапі управління при прогнозуванні вхідних фінансових потоків. Визначений обсяг надходжень та витатків фінансових ресурсів є підставою для складання плану обігу фінансових потоків на наступний період, який відбувається на четвертому етапі управління. У разі збалансованості фінансового плану розробляються заходи щодо його реалізації. Запропонована послідовність реалізації етапів управління фінансовими потоками дозволяє скоординувати зусилля керівництва інтеграційних аграрних формувань та розробити організаційні засади регулювання і контролю за рухом фінансових потоків.

Визначення фінансових потоків інтеграційних аграрних формувань здійснюється за наведеним на рисунку 1 алгоритмом. Окреслені класифікаційні ознаки фінансових потоків дозволяють визначити їх характерні особливості. Так, розподіл за напрямком руху дає можливість сконцентрувати зусилля на мінімізації вихідних потоків, а у разі необхідності – на їх ліквідації.

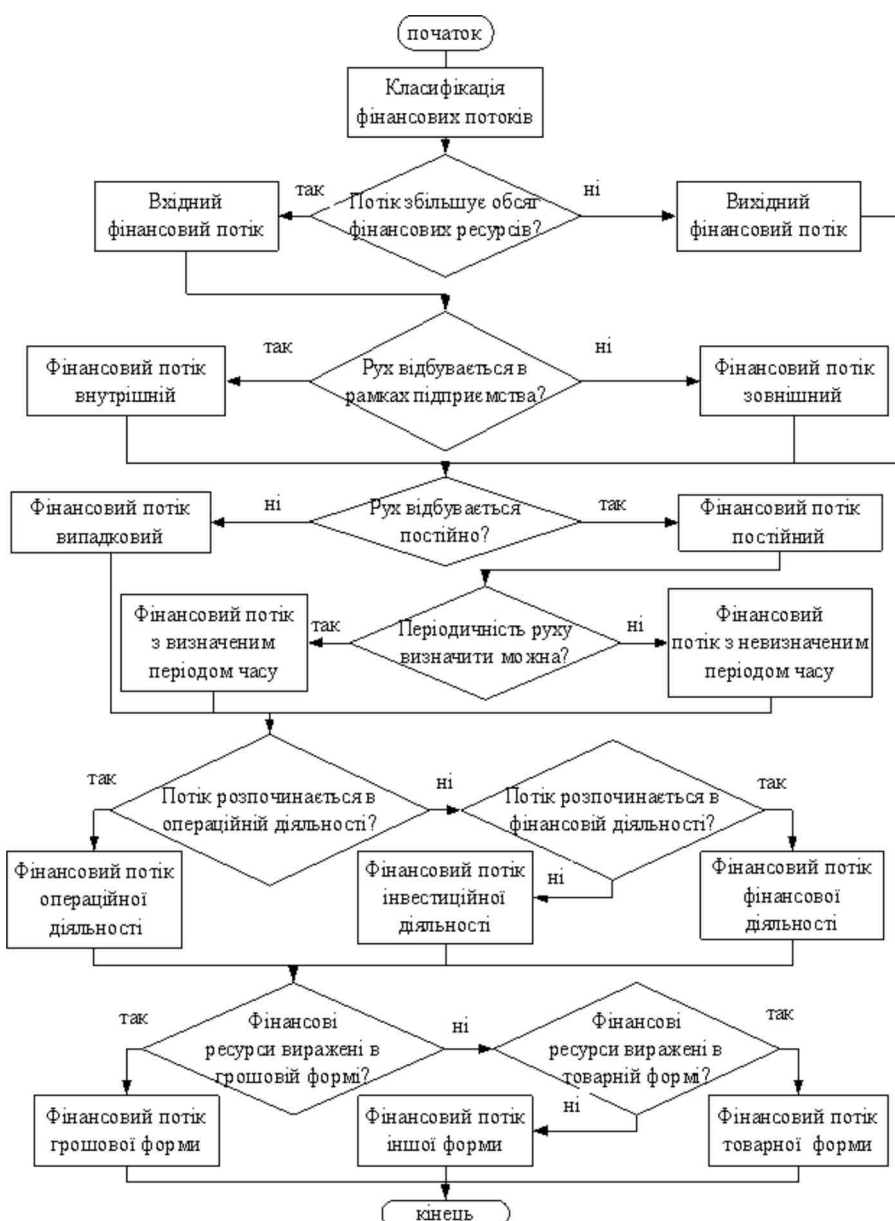

Рис. 1. Алгоритм групування фінансових потоків інтеграційних аграрних формувань

Вхідні фінансові потоки є джерелом поповнення обігових коштів та інвестиційних ресурсів, тому ці потоки максимізуються за наявності відповідних можливостей (або підстав) та враховуються при плануванні господарської діяльності інтеграційних аграрних формувань. Відповідно до сфери існування внутрішні фінансові потоки цілком очевидні, а ефективність їх управління залежить від існуючої організаційної та виробничої структури інтеграційних аграрних формувань. Потоки фінансових ресурсів, що виходять за межі інтеграційних аграрних формувань, зазнають впливу з боку ринкових змін, а також соціально-економічного та політичного становища країни. Їх управління на рівні інтеграційних аграрних формувань має відбуватися з урахуванням прогнозів соціально-економічного розвитку галузі, регіону, держави.

Стратегічно важливою для інтеграційних аграрних формувань є інформація про періодичність руху фінансових потоків. Визначення постійних фінансових потоків дає можливість спланувати майбутню фінансово-господарську діяльність інтеграційних аграрних формувань, зоставити відтік фінансових ресурсів із їх надходженням. Передбачення цих пропорцій забезпечує інтеграційним аграрним формуванням виявлення резервів, необхідних для стійкої і прибуткової фінансово-господарської діяльності. Випадкові вхідні фінансові потоки за умови достатності фінансових ресурсів дають можливість активізувати інвестиційно-інноваційну діяльність та збільшити товарний випуск.

Передбачення постійних фінансових потоків, на відміну від випадкових (стихійних), згладжують негативні наслідки від небажаних відхилень, що існують в господарській діяльності інтеграційних аграрних формувань.

Розмежування фінансових потоків за сферою їх кругообігу є обов'язковим для аналізу результативності певних видів діяльності інтеграційних аграрних формувань, підтримки найбільш рентабельних та посилення дохідності в менш прибуткових сферах.

Від того, якої форми набувають фінансові потоки, значною мірою залежать результати діяльності інтеграційного аграрного формування та його фінансова стійкість. Найбільш ліквідними є грошові розрахунки [8], оскільки вони не потребують грошей та часу, щоб виконати власні зобов'язання. Проте оплата товарно-матеріальними цінностями чи послугами допустима за умови низької ціни та наявності грошових ресурсів на сплату податків й інших обов'язкових платежів. Величина бартеру не повинна бути значною для забезпечення необхідного рівня платоспроможності.

Визначення та класифікація фінансових потоків, які притаманні певній господарській діяльності, доцільно проводити за ряд звітних періодів. Це забезпечує урахування більшого кола випадкових фінансових потоків та виявлення причинно-наслідкових факторів, що викликають їх рух.

На другому етапі проводиться аналіз управління фінансовими потоками:

1) результативність обігу фінансових потоків аналізується за допомогою розрахунку коефіцієнтів щільності та направленості руху. Показник щільності фінансового потоку виявляє вид діяльності, в якому був зосереджений найбільший обсяг фінансових ресурсів, а коефіцієнт направленості – їх віддачу. Значення коефіцієнта направленості нижче за одиницю свідчить про збитковість діяльності, що дозволяє згідно з коефіцієнтом щільності перерозподілити фінансові потоки в найбільш рентабельні напрямки;

2) достатність фінансових потоків для забезпечення безперерійного процесу виробництва та виконання фінансових зобов'язань оцінюється на підставі розрахунку критерію платоспроможності, який характеризує ступінь покриття боргових зобов'язань власними фінансовими ресурсами. Для запобігання виникненню негативних явищ та закріплення позитивних здійснюється порівняльний аналіз структури, швидкості й терміну руху фінансових потоків із запропонованими орієнтирами. У разі невідповідності розробляються заходи їх усунення на наступний період. Слід зазначити, що розрахункові значення показників прибуткової зони незалежно від особливостей операційної та організаційної структур характерні для кожного інтеграційного аграрного формування. Тому їх порівняння з еталоном дає можливість оперативно виявити слабкі місця в траєкторії руху фінансових потоків.

Необхідно зосередити увагу на тому, що не завжди високий рівень прибутковості інтеграційного аграрного формування свідчить про його платоспроможність і навпаки.

На третьому етапі управління фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань відбувається прогнозування вхідних фінансових потоків – майбутнього обсягу виробництва продукції. Передбачення обсягу товарної продукції є важливим етапом управління, оскільки є основним джерелом поповнення всіх фінансових потоків інтеграційних аграрних формувань, за умови, якщо виготовлена продукція має достатній ринковий попит, тобто може бути реалізована.

Послідовність визначення майбутніх обсягів виробництва інтеграційних аграрних формувань заснована на комплексному врахуванні переваг методів прогнозування. За допомогою експертної оцінки та „антипараболної” моделі Ю. Архангельського [1] розраховуються оптимістичні та песимістичні межі динаміки ВВП на майбутній період, що характеризує зміни в макросередовищі і є необхідним для моделювання загального зростання випуску аграрної продукції та продовольства.

Розрахунок майбутнього обсягу виробництва інтеграційних аграрних формувань за методом Дж. Бокса і Г. Дженкінса [3] дозволяє визначити щомісячне надходження фінансових потоків із урахуванням інфляції – індексу цін аграрного виробництва. В процесі прогнозування з'ясовується ідентичність випуску продукції, в тому числі максимальний його період, припустимі межі майбутніх обсягів аграрного виробництва.

Темпи зростання обсягів виробництва, що розраховані ланцюговим методом [5], надають можливість порівняти прогнозні показники із загальною динамікою випуску аграрної продукції. У разі їх невідповідності розглядається можливість збільшення випуску продукції в межах прогнозування. В іншому випадку приймається рішення про затвердження встановленої виробничої програми та розроблення планових показників обігу вхідних і вихідних фінансових потоків.

Основу механізму управління фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань становить фінансове планування. Деякі автори вважають, що найпоширенішою причиною банкрутств є не брак коштів, а нездатність підприємця правильно спланувати свою діяльність [18; 19]. Тому на четвертому етапі управління використовується запропонований метод складання планових показників, який спрямований на вирішення таких завдань, як: визначити обсяг вхідних і вихідних фінансових потоків майбутнього періоду; забезпечити покриття витрат інтеграційних аграрних формувань в будь-який період часу фінансовими потоками завдяки різним джерелам. За необхідності – максимізувати вхідні фінансові потоки та мінімізувати вихідні. В багатьох випадках результат вирішення цих завдань залежить від раціональної структури розподілу вхідних фінансових потоків.

Організаційна структура для кожного окремого інтеграційного аграрного формування залежить від ряду факторів: типу виробництва, його спеціалізації і масштабів, складності виготовлення продукції. Збереження існуючої структури управління та запобігання додатковим витратам на її зміну досягнуті завдяки використанню матричної моделі фінансового планування, сутність якої полягає в об'єднанні різних структурних підрозділів для реалізації конкретної задачі шляхом надання їм спеціальних функцій.

Організаційна структура управління охоплює всі сторони господарської діяльності формування, що дозволяє врахувати комплекс організаційних, науково-технічних, економічних та соціальних заходів при розробці фінансового плану. Розробка фінансового плану здійснюється під керівництвом робочої групи, яка відповідальна за процес розрахунку і своєчасність надання планових показників обігу фінансових потоків протягом року [2]. Робоча група розробляє кількісні характеристики процесу, терміни та форму надання необхідної інформації, визначаючи розміри фінансових потоків, витрати на планування тощо.

Складання планових показників починається із визначення тактичних цілей на майбутній період. Залежно від обраної політики при розробці планових показників зосереджують увагу на: 1) місткості ринку відповідних товарів; 2) інтенсифікації виробництва, в тому числі за окремими видами продукції за наявності достатнього ринкового попиту; 3) інноваційно-інвестиційній діяльності: модернізації технології виробництва, створенні додаткових інтеграційних аграрних формувань, проведенні інноваційних розробок; 4) фінансовій діяльності: вкладенні вільних фінансових ресурсів у цінні папери, надання позик тощо.

Важливим етапом управління фінансовими потоками для досягнення запланованих показників є процес регулювання, який координує виконання організаційних заходів і передбачає комплекс оперативних дій по запобіганню непередбаченим відхиленням. Як інструмент для виконання зазначеної функції доцільно використовувати результати економіко-математичних моделей залежності фінансового результату від випуску продукції та критерію платоспроможності фінансово-господарської діяльності інтеграційних аграрних формувань.

ВИСНОВКИ

Визначення сутності фінансових потоків та їх видів в господарській діяльності інтеграційних аграрних формувань є першочерговою складовою забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами. Управління та регулювання фінансових потоків забезпечить отримання запланованого розміру прибутку та збереже припустимий рівень платоспроможності інтеграційних аграрних формувань. Поліпшити платоспроможність можна завдяки прискоренню обороту кредиторської та дебіторської заборгованості, зниженню дебіторської заборгованості відносно кредиторської та дотриманню припустимого рівня витрат на оплату праці в загальних обсягах виробництва. Ефективність фінансового плану забезпечується при умові врахування визначених „орієнтирів” та балансування розміру вхідних та вихідних фінансових потоків.

Запропоновані методичні рекомендації щодо управління фінансовими потоками інтеграційних аграрних формувань дозволять оптимізувати рух і збалансувати розподіл фінансових ресурсів, досягти максимального прибутку та платоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агроефективність - 2004: пілотний експериментальний рейтинг лідерів аграрного ринку України за 2004р. / [Ю.С. Коваленко, І.В. Охріменко, І.М. Зеліско та ін.]- К.: ННЦ “ Інститут аграрної економіки ”, 2006.- 38с.
2. Балашов В. Г., Ириков В. А. Технологии повышения финансового результата предприятий и корпораций. / Балашов В. Г., Ириков В. А. – М.: Изд-во «ПРИОР», 2002. – 512 с.
3. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 2. / Бланк И. А. – К.: Ника–Центр, 1999. – Т. 1. – 592 с.
4. Горбунов А. Р. Управление финансовыми потоками. Проект «сборка холдинга». – 3-е изд., доп. и перераб. / Горбунов А. Р. - М.: Изд-во «Глобус», 2003. – 224 с.
5. Гуйда Т.В. Финансовая политика советского государства в условиях развитого социализма: учебное пособие / Т.В. Гуйда– М.: МФИ, 1981. - 179 с.
6. Иванов В. В., Кусакин С. П. Подходы к разработке механизмов управления финансовыми потоками предприятия/ Иванов В. В., Кусакин С. П. // Логинфо. – 2001. – № 11. – ноябрь. – С. 18–19.
7. Ириков В., Репин В. Как эффективно управлять финансовыми потоками/ Ириков В., Репин В. // Экономика и жизнь. – 1997. – № 8. – февраль. – С. 20–24.
8. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс– М.: Прогресс, 1978. – 498 с.
9. Корнєв В. В. Рух капіталу і фінансова логістика / Корнєв В. В. // Фінанси України. – 2002. – № 11. – С. 23–31.
10. Кузнецова Т. В., Железняк В. Ю. Логистический подход к управлению финансами / Кузнецова Т. В., Железняк В. Ю. // Экономика: проблемы теории та практики: 36. наук. праць. – Дніпропетровськ, ДНУ, 2002.– Вип. 121. – С. 94–98.
11. Макаров К. Г. Левередж як показник стійкості виробничо-економічних систем / Макаров К. Г. // 36. наук. пр. Соціально-економічні дослідження в перехідний період, “Економічні проблеми розвитку виробництва регіону” – Львів, 2001 – Вип. 31. – С. 514 – 524.
12. Малый экономический словарь: 12 000 терминов / Под. ред. А. Н. Азриляна. – М.: Ин-т новой экономики, 2000. – 1084 с.
13. Павлова Л. Н. Финансы предприятий: Учебник. / Павлова Л. Н. – М.: Финансы, Изд. об-ние “ЮНИТИ”, 1998. – 488 с.

14. Плущевская Ю., Старикова Л. Исследование финансовых потоков в Российской экономике / Плущевская Ю., Старикова Л. // Вопросы экономики. – 1997. – № 12. – декабрь. – С. 117–131.
15. Пономаренко В. С., Пушкарь А. И. Методы и модели финансового обеспечения развития предприятия: Монография. / Пономаренко В. С., Пушкарь А. И. – Х.: РИО ХГЭУ, 1997. – 160 с.
16. Тренев Н. Н. Управление финансами: Учебное пособие. / Тренев Н. Н.– М.: Финансы и статистика, 2000. – 496 с.
17. Финансы предприятий: Учебник / Под ред. М. В. Романовского. – СПб.: ИД "Бизнес-пресса", 2000. – 528 с.
18. Хизрич Р., Питерс М. Предпринимательство, или Как завести собственное дело и добиться успеха. Вып. 2: Создание и развитие собственного предприятия: Пер. с англ. Общ. ред. В. С. Загашвили. / Хизрич Р., Питерс М. – М.: Прогресс, 1992. – 182 с.
19. Wilson J. Holton. Business forecasting / J. Holton Wilson, Barry Keating. The Mc Graw – Hill Companies, Inc., 1994. – 475 p.

Стаття надійшла до редакції 14.06.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"